הַהוּא יְדִיעָה לְדוֹרוֹת הִיא, שידעו הדורות הבאים שהקב"ה עשה לאבותיהם סוכות של ענני כבוד (רש"י. וראה בגמ' להלן יא, ב שנחלקו תנאים האם ענני כבוד היו או סוכות ממש, וראה ערוך לנר ומרומי שדה). ויש שפירש, שידעו הדורות הבאים מעשה יציאת מצרים (רבנו חננאל).

וממה שביאר הכתוב טעם המצוה, יש ללמוד שבשעת הישיבה בסוכה יכוון שעושה כן זכר ליציאת מצרים, וזכר לעניני כבוד שהקיפנו הקב"ה בהם, ואם לא עשה כן, לא קיים המצוה כתיקונה (ע"פ ב"ח או"ח תרכה, א, בדעת הטור שם, ופמ"ג שם). ■ וכן הלכה. ובדיעבד יצא, גם אם כיוון לצאת ידי המצוה בלבד (משנ"ב שם, א).

הַהוּא לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ הוּא דִּכְתִיב, ואותן סוכות יהיו עשויות לצל, אבל סוכה של מצוה אינה עשויה לצל דוקא (רש"י). והיינו שאין צריך שהסכך שלה יעשה צל בסוכה, אבל במקומו צריך שיעשה צל דהיינו שבסכך עצמו יהיה מציאות של צל מרובה מחמה, ולכן סוכה שחמתה מרובה מצילתה פסולה (ערוך לנר).

ודוקא בסוכה שנעשית לשם מצוה אין צריך שתהיה עשויה לצל, אבל סוכה שהסכך שלה עושה צל, אלא שלא נעשה לשם צל, פסולה [כמבואר בגמ' להלן ח, ב, וראה רש"י שם ד"ה אמר] (מרומי שדה שם).

וְכֵיוָן דִּדְפָנוֹת מַגִּיעוֹת לַסֶּכֶךְ מִשְּׁלְטָא שָׁלְטָא בָּהּ עֵינָא, שרואה את הסכך על ידי הדפנות (רש"י), וקורת מבוי ונר חנוכה שהניחם למעלה מעשרים אמה פסולים, אף על פי שמונחים על גבי כותלי המבוי, שכיון שרוחבם מועט, אין העין שולטת בהם (תוס' ד"ה וכיון). ויש שפירשו שסוכה הטעם משום שהיושב בה מוקף במחיצות הסוכה, והמחיצות מגיעות לסכך, ורואה עצמו שהוא מכוסה ועומד תחת קרוי, ולכן אי אפשר שלא יתן אל ליבו לדעת שהוא יושב תחת סכך הסוכה (רא"ה; ריטב"א). ונפקא מינא בין הפירושים, בסוכה שרק דופן אחת מגיעה לסכך, שלפירוש הראשון, כשרה, כיון שהעין שולטת בסכך דרך אותה דופן, ולפירוש השני פסולה, כיון שרק כשכל הדפנות מגיעות לסכך רואה עצמו מכוסה תחת קרוי (ערוך לנר; שפת אמת. וראה משנת אליהו ב, ד).

כְּרַבִּי זֵירָא דְּאָמַר מְשׁוּם צַל הוּא וְכֵיוָן דִּרְוִיחָא אִיכָּא צַל סוּכָּה, ולעולם צריך שהיחס בין רוחב הסוכה לגובהה יהיה לפי חשבון זה של ארבע אמות לעשרים, כלומר שהרוחב יהיה אחד מחמשה בגובה, וסוכה שגבוהה הרבה יותר מעשרים אמה, צריך שרוחבה יהיה אחד מחמשה בגובהה (תוס' ד"ה יש, בתי' ראשון; רא"ה; ריטב"א), וכן, סוכה שרוחבה פחות מארבע אמות, צריך שגובהה יהיה לפי חשבון זה, ואם גובהה יותר מפי חמשה מרוחבה פסולה, אפילו בפחות מעשרים אמה (תשב"ץ א, קכו; מהרש"א), והמשנה נקטה סוכה שגבוהה מעשרים אמה פסולה, משום שסתם סוכות עושים אותן ארבע אמות על ארבע אמות, ובשיעור זה אינה פסולה אלא כשגבוהה יותר מעשרים אמה (תשב"ץ שם. וראה פני יהושע וערוך לנר).

ועוד יש לפרש, שגם סוכה גבוהה הרבה יותר מעשרים אמה, ורוחבה אינו אלא ארבע אמות ומשהו, כשרה, שקיבלו חכמים שבאופן זה יש בה קצת צל מהסכך (תוס' שם, בתי' שני), ואף שהסכך אינו עושה צל בכל הסוכה, כיון שמגן מפני החמה ועושה משהו צל, יש לו שם 'סכך' (עמק ברכה סוכה א).

■ להלכה, סוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה, פסולה [כדעת חכמים], בין שהיא גדולה ובין שהיא קטנה, ואפילו אם המחיצות שלה מגיעות לסכך [כדעת רבא] (שו"ע או"ח תרלג, א, ומשנ"ב שם, ג).

מִשָּׁם רְאָיֶיה אִשָּׁה הָיְתָה וּפְטוּרָה מִן הַסּוּכָּה, ואין להביא ראיה שהסוכה כשרה מכך שלא מיחו בה על שבירכה על הסוכה [שאף שאשה פטורה מן הסוכה, אם רצתה לשבת בסוכה, יכולה לברך עליה (תוס' ר"ה לג, א ד"ה האי, בשם ר"ת. ודעת הרמב"ם סוכה ו, יג, שאשה אינה מברכת על מצות עשה שהזמן גרמא)], שיש לדחות שהזקנים סברו שאכן הילני לא בירכה על הסוכה, מכין שידעה שהיא פסולה מחמת גובהה (בית מאיר ר"ה שם).

אִי אֶפְשָׁר דְּלֹא הֲוֵי בְּהוּ חַד שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ לְאֵמּוֹ, שחייבים לחנכו במצות סוכה (ראה רש"י ד"ה קטן). ומכאן, שחיוב 'חינוך' בקטן, הוא שיעשה מצוה בהכשר גמור כאילו הוא גדול, שאילו הסוכה היתה פסולה, לא היתה מושיבה בהם את בניה, אפילו שהם קטנים וחיובם רק מדין 'חינוך' (ריטב"א). ■ וכן הלכה (ראה ביאה"ל תרנז ד"ה כדי, ובמשנ"ב מהדו' דרשו שם הע' 11. אמנם ראה משנ"ב תרנח, כח, ושעה"צ שם, לו, ובמהדו' דרשו שם הע' 48).

וְאֵיהִי בְּדִרְבָּנָן לֹא מַשְׁגְּחָה - ואף שיש איסור דאורייתא לכל אדם בנתינת אוכל לקטן חוץ לסוכה, שהרי אסור מדאורייתא לתת בידים לקטן דבר אסור [כמבואר בגמ' ביבמות (קיד, א)], הואיל ואיסור זה הוא דוקא כשנותן ממש לתוך פיו או שמצווה עליו לאכול חוץ לסוכה, אבל אם נותן מאכל לפניו, אין בכך איסור, שהרי אפשר שיאכלו בסוכה, לכן כיון שהילני לא נתנה לתוך פיהם ולא ציוותה עליהם לאכול, אלא רק נתנה לפניהם, אין בכך איסור 'לא תאכילום' (הערות הגרי"ש אלישיב, ע"פ מחצית השקל בדעת המג"א תרמ, ג). ויש שתירץ, שכיון שאשה אינה מצווה בסוכה, אין עליה איסור דאורייתא להאכיל את הקטן חוץ לסוכה (מלוא הרועים).

והילני חינכה אותם למצוות, אף על פי שלא היתה חייבת בכך מעיקר הדין (תוס' ישנים יומא פב, א, וראה שם עוד. ולביאור הטעם שאין חיוב חינוך על האם, ראה מהר"ם מרוטנבורג ד), שהואיל ועל הקטן בעצמו יש חיוב מדרבנן, השתדלה בזה למצוה בעלמא [וכוונת הגמ' 'קטן שאינו צריך לאמו מדרבנן הוא דמחייב' היא, שאף שאין חיוב על האם לחנכו, מכל מקום הוא עצמו חייב במצוות מדרבנן] (קהלות יעקב ב, א, ויישב בזה את קושיית רעק"א בגליון הש"ס).

ויש שסוברים, שחיוב חינוך הוא גם על האם (רש"י חגיגה ב, א ד"ה אי זהו; תרומת הדשן צד), ויש שסובר שרק אם אין האב קיים, האם חייבת (מאירי נזיר כט, א).

■ להלכה, יש אומרים שחיוב חינוך אינו מוטל על האם, רק למצוה בעלמא [דעת התוס' ישנים], ויש אומרים שמוטל גם על האם [דעת רש"י והמאירי] (משנ"ב תרטז, ה).